

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

„Ca niște mlădițe tinere de măslin” (Ps. 127,3)

Creștinismul este, prin excelență, o religie a vieții de familie. Inceputurile istoriei sale se leagă nemijlocit de nașterea unui Prunc, așteptat cu ardoare de toate generațiile, ca să aducă în lume mîntuirea. Nici că se putea găsi un simbol mai minunat, de care oamenii să-și lege speranțele de mai bine, decît acesta. Copilăria în sine reprezintă viitorul, pe care îl dorim întotdeauna trainic, luminos, fericit, prielnic împlinirii tuturor năzuințelor.

Un mare vizionar al timpurilor biblice, cum a fost profetul Isaia a întrevăzut perspectiva înnoirii lumii în corelație cu ivirea pe pămînt a unui mîntuitor, pe care însă nu și l-a imaginat ca pe un erou sau ca pe un viteaz războinic, ci ca pe un prunc nevinovat. El rostește plin de entuziasm această profeție celebră: „Căci Prunc s-a născut nouă, un Fiu s-a dat nouă, a Cărui stăpînire e pe umărul Lui și se cheamă numele Lui: Înger de mare sfat, Sfetnic minunat, Dumnezeu tare, biruitor, Domn al păcii, Părinte al veacului ce va să fie. Și mare va fi stăpînirea Lui și pacea Lui nu va avea hotar” (Is. 9, 5—6).

Învățătura creștină acordă o importanță cu totul aparte copiilor, aceste nestemate ale vieții de familie. Ei sînt priviți ca un dar divin și ca o binefacere a Providenței. Avem aici ecoul Revelației biblice a Vechiului și Noului Testament, după care copiii sînt socotiți ca o binecuvîntare cerească, iar absența lor ca un blestem. „Iată, fiii sînt moștenirea Domnului, răsplata rodului pîntecelui — grăiește psalmistul. Precum sînt săgețile în mina celui viteaz, așa sînt copiii părinților tineri. Fericit este cel care-și va umple casa de copii” (Ps. 105, 3—5). Pentru omul cinstit și harnic, devotat familiei sale, același psalmist adaugă: „Rodul muncii mîinilor tale vei mîncă; fericit ești; bine-ți va fi! Femeia ta, ca o vie roditoare, în laturile casei tale, iar fiii tăi ca niște vlăstare tinere de măslin, împrejurul mesei tale” (Ps. 127, 2—3).

Copiii dau căminului conjugal strălucire și frumusețe. Ei consolidează legătura dintre soți și le

asigură tăria de a învinge obstacolele inerente ale vieții.

Ca instituție divină, familia participă, prin nașterea de copii, la acțiunea creatoare a lui Dumnezeu, care a dat această poruncă, valabilă pentru toți oamenii și pentru toate timpurile: „Creșteți și vă înmulțiți, umpleți pămîntul și-l stăpîniți” (Gen. 1, 28). Infanticidul, sub toate formele, ca și refuzul de a îndeplini obligația firească ce decurge din această poruncă sînt păcate grave înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor.

Nașterea de copii, creșterea și educarea lor este o datorie firească pentru orice om pentru că pe aceste tinere vlăstare se sprijină nu numai viitorul familiei ci și al societății. Acest viitor trebuie garantat de fiecare ins și de fiecare familie.

Poporul român și-a format și și-a conservat o frumoasă și sănătoasă tradiție a vieții de familie. Numai datorită acestei tradiții el și-a putut păstra nealterată ființa și și-a prelungit peste veacuri existența. Adeseori, floarea tinereții sale a fost secerată de valurile cîmpurilor străine, dar ca un stejar miraculos, el și-a regenerat mereu ramurile, rămînînd de-a pururi tînăr, viguros și falnic. I-a priit glia pe care providența divină i-a hărăzit-o drept leagăn și loc de plămădire a propriei sale istorii.

Și astăzi, în țara noastră, problema familiei ocupă un loc prioritar în preocupările societății românești contemporane. Toată atenția înaltei conduceri de stat, personal a președintelui țării, Domnul Nicolae Ceaușescu este îndreptată în direcția creării condițiilor optime pentru creșterea și dezvoltarea armonioasă a tinereții generații.

Pe această linie se înscriu și noile măsuri stabilite la sfîrșitul anului trecut prin Decretul Consiliului de Stat privind majorarea alocațiilor de stat pentru copii, precum și ajutoarelor și indemnizațiilor bănești lunare pentru mamele cu mai mulți copii.

Toate aceste măsuri vizează acel măreț ideal dorit de marele nostru poet Mihai Eminescu ca la *tricotul falnic* să i se pregătească țării *falnic viitor*.

Pr. prof. D. Abrudan

CALENDAR DE INIMA

Cei patru Mari Patriarhi ai celor 60 de ani de Patriarhat ortodox românesc

4. Patriarhul Iustin Moisescu

4. Despre al patrulea patriarh al Bisericii Ortodoxe Române ar trebui să încercăm doar o prezentare parțială și un bilanț cu credit deschis. Mai are încă mulți ani înainte, și-și desfășoară misiunea pastorală, activitatea de conducere a Bisericii și talentul de arhitect și de constructor, ca și cum ar fi la începutul vieții. Avem totuși încă de pe acum acele date care să ne permită să estimăm fără nici un risc, un portret definitiv, în paleta de culori din care îl vom alcătui, prevăzînd și nuanțele care se vor adăuga de acum încolo și pe care știm cu neîndoiește încredințare că le va realiza.

Nu e ușor să fi mare, după un înaintaș mare. Patriarhul de piosă amintire, Justinian Marina, a lăsat în istoria Bisericii noastre un nume acoperit de incontestabile împliniri: o Biserică bine organizată, cu structuri solide garantate de legi și regulamente, cu școli teologice de prestigiu, cu un monahism întors spre vocația lui autentică și tradițională, cu tipografiile și tipărițiile de înaltă calitate, și, așa cum știm cu toții, cu o preoție bine orientată în contextul societății contemporane românești, avînd sentimentul siguranței și al stabilității, și deplină încredere în prezent și viitor. Misiunea urmașului părea a trebui să fie mai ales una de păstrare și continuare, și prin acestea e greu să fi mare. Trecînd la cele veșnice, patriarhul Justinian părea a lăsa totul împlinit, totul bine

rînduit, așa cum cu înțelepciune bătrînească și românească și-a orînduit și viața personală, împărțindu-și din vreme bunurile și, cînd a simțit că ajunge la capăt, alcătuiindu-și cu li-niște testamentul și lăsîndu-l pe biroul din dormitor, a plecat la spital cu presimțirea că nu se va mai întoarce. Totul era rînduit ca pentru dare în primire. Îmi cer scuze pentru repetarea de trei ori a verbului *a rîndui*, dar n-am găsit altul mai expresiv și mai potrivit.

Ca să fie mare, după un altul mare, un circumitor de Biserică trebuie nu numai să păstreze și să continue, bucurîndu-se de moștenirea primită, ci să-și pună el însuși în cultivarea ogorului spiritual ce i s-a încredințat, peceea inteligenței și a genului propriu, scoțînd la lumină părți rămase în umbră, chiar mai de mult, din vremea înaintașilor, descoperind noi valențe și dimensiuni activității pastorale și culturale-bisericești, inițînd activități noi care să-i pună în valoare noul venit la cîrmă, în chipul cel mai evident, forța creatoare, originalitatea, mintea inventivă, imaginația fecundă și, odată cu și dincolo de toate acestea, o inimă largă și bună. Prin aceasta din urmă, chiar și atunci cînd imitam pe alții, sîntem mari. Fără aceasta, chiar cînd săvîrșim fapte extraordinare, putem rămîne mici.

(Continuare în pag. a 2-a)

DR. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ,
Mitropolitul Ardealului

„Pacea, principiul tuturor bunurilor”

În termenii de mai sus se exprima episcopul Pavel de Emesa într-o mică omilie rostită la Alexandria, în secolul al V-lea, și pe care o redăm în traducere românească în cele ce urmează:

„Binecuvîntat să fie Dumnezeu, deoarece, acum, pentru prima dată vă adresez cuvinte de pace. M-am învrednicit să am parte de evlavia voastră: pe de o parte dînd pace, pe de alta luînd pace.

Pacea, principiul tuturor bunurilor, mult rîvnită și bine plă-

cută lui Dumnezeu, pe care Domnul Hristos a dăruit-o lumii prin Duhul Sfînt, în vecii vecilor. Amin”.

Nu se puteau cuvinte, mai frumoase, actuale și concise, ca cele de mai sus, închinat păcii, atît de mult dorită de oamenii de bună-credință din întreaga lume.

Slujitorii Bisericii Ortodoxe Române, urmași fideli ai tradiției „Uneia, Sfintei, Sobornicești și Apostolicești” Biserici, au fost întotdeauna propovăduitori și înfăptuitori neobosiți ai păcii. Și tocmai această sfîntă misiune, de

lucrători ai păcii, o îndeplinesc, și astăzi, cu mult zel, ierarhii, preoții și credincioșii Sfintei noastre Biserici Ortodoxe Române.

Pr. dr. Ioan Dură

1 Traducerea a fost făcută după: „Τα Πρακτικά των Αγίων και Οικουμενικών Συνόδων”

(Procese verbale ale Sfintelor Sinoade ecumenice), editate de Spiridon Milias, Veneția, 1761, p. 615.

ZAHARIA BOIU

Zaharia Boiu este cea mai aleasă personalitate pe care Sighișoara a dăruit-o, în vremurile de odinioară ale Transilvaniei, poporului luptător pentru eliberarea și afirmarea culturală, socială și națională.

S-a născut la 4 martie 1834 în Sighișoara, într-o casă modestă din cartierul Cornești, care, în acea vreme, era locuit de oameni închinăți de rînduielele feudalo-iobăgești și încercuți de restriști, apăsătoare și umilitoare și ele. A învățat mai întîi la școala primară românească a Sighișoarei, apoi la liceul săsesc din aceeași localitate, unde, în 1854, a luat bacalaureatul ca al doilea în ordinea clasificării și primul la limbile de bază: germana, latina, greaca. Boiu este întîiul român care ia acest examen la liceul din țuguiul împădurit al „Perlei Transilvaniei”. Studiile superioare le-a făcut la Institutul pedagogic-teologic din Sibiu și, apoi, ca bursier al Episcopiei ortodoxe române, la universitatea din Leipzig, unde s-a specializat în pedagogie și filozofie.

La 1861, Boiu s-a întors în Sibiu cu o bogată cultură, a fost

Transilvaniei, *Bucoavna*, care îi înzeștră pe copii numai cu elementele necesare citirii și înțelegerii cărților bisericești și efectuării celor patru operațiuni ale aritmeticii și, în locul acesteia, a introdus cultura generală, multilaterală, necesară creării unui proces instructiv-educativ complex, cum cerea spiritul vremii. Totodată, a grupat textele după criteriul tematic și le-a situat „pe portativ” în așa fel încît să satisfacă principiul și metodele didactice moderne ca predarea cunoștințelor în mod gradat, sistematic și intuitiv. Pedagogul nostru a adaptat conținutul învățămîntului și la cerințele și împrejurările vieții poporului român, fiind astfel, prin lecții ca: *Meseriile nu sînt rușinoase, Curtea, Grădina, Via* și îndrumător în direcția îmbrățișării meseriilor și a cultivării raționale a grădinii și ogorului, pentru ridicarea vieții materiale, economice, a familiei, iar prin alte lecții ca: *România, Poporul românesc, Cum a fost Transilvania mai înainte, Țara noastră, Limba românească*

(Continuare în pag. a 4-a)

Prof. Tului Racotă

„Frații și surorile” Domnului

Problema existenței unor „frați” ai Domnului nostru Iisus Hristos: Iacob, Iosif, Simon și Iuda (Matei XIII, 55; Marcu VI, 3) și a unor „surori” (Matei XIII, 56; Marcu VI, 3), care nu sînt numite, nu se poate rezolva decît în contextul istoric, familial și social al vieții Mîntuitorului. În relatările evanghelice se află referințe nu numai la „frați și surori”. O terminologie specifică, aparținînd epocii respective, se referă la Iisus ca la „fiul lui Iosif”, „feciorul teslarului” (Matei XIII, 55), deci nu numai „fiu al Mariei” (Marcu VI, 3), iar Fecioara Maria are o „soră”, Maria lui Cleopa (Ioan XIX, 25) și este soția lui Iosif, „bărbatul ei drept” (Matei I, 19), deși era numai logodită cu el (Matei I, 18).

Nu vom înșira toate referințele din Sfintele Evanghelii. S-a acreditat părerea că Maria lui Cleopa avea patru feciori, deși unora este indicată numai ca mamă a lui Iacob (Marcu XVI, 1; Luca XXIX, 10), altelei ca mamă a lui Iacob și Iosif (Matei XXVII, 56) sau numai ca mama a lui Iosif (Marcu XV, 47). Lucrurile

n-au importanța care li se acordă, chiar dacă ei ar fi fost fii drepti ai Mariei lui Cleopa, fiindcă problematica înruderii de singe implică valde confuzii cu înruderirea spirituală.

Nu este absolut necesar să se caute rezolvarea într-o înruderire consanguină, așa cum s-a procedat în acest caz deosebit de gingaș, care pune în discuție o serie de dogme fundamentale ale religiei creștine: mesianitatea Domnului, fecioria Maicii Domnului, nașterea Domnului, precum și împrejurările familiale și sociale ale vremii. Lui Iosif nu i se atribuie alt „fecior” decît Iisus, așa cum își dădea seama contemporanii săi, nici alți frați sau surori. O precizare se impune de la început: Frații și surorile se referă mai ales la Iisus. La Maria, Maica Domnului, se referă numai calitatea de „soră” cu Maria lui Cleopa, de unde s-a dedus că fiind soră a Maicii Domnului, feciorii Mariei lui Cleopa erau „rudeni” ale Domnului, deci după majoritatea exe-

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. prof. Dr. Petru Rezuș

La împlinirea a 10 ani de la re-
întărirea Episcopiei de Alba Iulia

Cei patru Mari Patriarhi ai celor 60 de ani
de Patriarhat ortodox românesc

(Continuare din pag. 1)

Transilvania, ca de altfel toate ținur-
turile locuite de români, a avut pe-
rioade de grele încercări, dar și de
mărețe împliniri și-i deajuns să a-
mintim epocala înfăptuire: unirea celor
trei Țări Românești sub Mihai
Viteazul la 1600, urmată de o perioadă
de mari frământări cum a fost și cea
de la 1700, când o parte din frații
noștri au fost ruși de la sinul Bisericii
mame, făcând ca vechiul scaun
vlădicesc — care peregrinase dintr-un
loc în altul vreme de secole, datorită
stăpînirilor străine — să fie desființat.
Este cunoscut că viața Bisericii s-a
împietit permanent cu viața poporului
și după Unirea Principatelor Române
la 1859, s-a pus temelia marii împliniri
de la 1 Decembrie 1918, care avea să
fie îmfăptuită aici, în Alba Iulia, prin
vrearea de necinstit a fiilor pămintului
transilvănean și cu sprijinul celor de
peste munți.

Un act de deosebită semnificație biserică-
rească s-a îmfăptuit la 21 octombrie
1948, când frații aveau să se regăsească
laolaltă, după 250 de ani de despărțire,
mărturisind, într-un gând și o inimă,
unitatea spirituală ortodoxă. Același
Pronevă divină a rînduit ca aici, la Alba
Iulia, în Catedrala Reînțregirii să fie
canonizați ca Sfinți, foștii ierarhi ai
Bălgradului din secolul XVII, Ilie Io-
rest și Sava Brancovici, care au apă-
rat dreapta credință împotriva cal-
vinismului și luptătorii pentru Orto-
doxie împotriva prozelitismului catolic
Visarion Sarai, Sofronie de la
Ciocara și Oprea Nicolae, ale căror
jertfe au fost bineplăcute înaintea
lui Dumnezeu, devenind mijlocitori
în rugăciunile noastre către Tronul
cel Ceresc.

Anii s-au adăugat și odată cu ei
zidirile noi din Patria noastră au dat
un chip nou țării, condusă de Domnul
Nicolae Ceaușescu, care cu în-
țelepciune a știut să facă cunoscut
lumii întregi trecutul de lupte și
jertfe al înaintașilor, care a constitui-
tut temelie solidă a împlinirilor de
azi.

În dorința de a reliefa semnifica-
țiile adînci pe care le poartă unele
momente din istoria Patriei noastre
pentru permanența și continuitatea
noastră ca popor în hotarele stră-
vechii Dacii, ocmuirea noastră de
Stat, cinstind memoria lui Mihai Vi-
teazul și a Unirii îmfăptuită de el
cu 375 de ani în urmă, a găsit o
cale să meargă pe firul istoriei, la
începutul plămădirii noastre ca neam
și să rînduască sărbătorirea a 2000
de ani de atestare documentară a
Municipiului Alba Iulia.

Acestor evenimente avea să se a-
dauge și două momente importante
din viața Bisericii și anume împli-
nirea a 90 de ani de la dobîndirea
autocefaliei Bisericii Ortodoxe Ro-
mâne și a 50 de ani de la ridicarea
Bisericii Ortodoxe Române la rangul
de Patriarhie.

Dacă pe linie națională evenimen-
tele aniversare aveau să readucă în
prezent pagini de istorie nepier-
itoare, pe linie bisericărească cele două
evenimente sărbătorite aveau să pe-
cetiuiască unitatea spirituală cu re-
ducerea la viața a scaunului vlădicesc
din Alba Iulia, care să înfiare
nedreptatea istorică de la 1700.

Hotărîrea Sf. Sinod de refacerea
vechii vlădiciei de Alba Iulia, avea să
fie pecetuiată prin Înaltul Decret Pre-
zidențial din 27 octombrie 1975. În
ziua de 25 noiembrie, avea să se
constituie Adunarea Eparhială, pen-
tru ca apoi în cadrul Colegiului Elec-
toral Bisericesc din 14 decembrie ace-
lași an, smerenia mea să fiu chemat
de Dumnezeu și oameni pentru reîn-
noarea firului istoric cu ierarhii de
odinoară ai Bălgradului.

Astfel, în ziua de 25 ianuarie 1976,
cu emoții luîndu-mi greaua răspun-
dere de ce-mi revenea de a pune în
începutul acestui așezămînt românesc,
am fost condus în Catedrala Rein-
tregirii, de acum episcopială, avînd
în suflet credința puternică în Dum-
nezeu și nădejdea că ocrotirea sfin-
ților transilvăneni îmi va fi de ajutor
și-mi vor călăuzi pașii pe cărările
bătătorite de înaintași.

Ceremonialul instalării petrecut cu
emoții și cuvîntările rostite au avut
rostul de a-mi perinda prin fața ochi-
lor sufletestii preocupările ce-mi stă-
teau în față și-mi deschideau pers-
pective în care urma să îmfăptesc
în mod armonios slujirea Bisericii cu
slujirea Patriei, potrivit cerințelor
vieții noi din țara noastră. Însăși
prezența P.F. Patriarh Iustin, pe
atunci mitropolit al Moldovei și Su-
cevei și a membrilor Sinodului Perma-
nent, a reprezentanților Departamen-
tului Cultelor, a reprezentanților au-
torităților județene de Stat Alba, Mu-
reș și Harghita, precum și a repre-
zenților confesiunilor din țară care
pășeau pentru prima dată în chip
oficial și festiv în Catedrala Rein-
tregirii, manifestîndu-și bucuria pen-
tru refacerea scaunului vlădicesc or-
todox, — mi-au trezit în suflet sim-
țămînte de recunoștință pentru cin-
stirea de care m-am făcut părtaş. În
aceste momente solemne mi-am dat
seama și mai mult că instituția nouă
în fruntea căreia am fost chemat să
slujesc, are rosturi înalte în viața
bisericească.

Cuvîntele rostite de P.F. Patriarh
Iustin cu prilejul instalării îmi stă-
ruie și acum în minte fiindu-mi ca
un „memento” în fiecare zi din viața
mea: „... Pîrtînd pe Dumnezeu în
duhul Prea Sfinției Voastre v-ați în-
tîns privirile către obștea dreptre-
dicioasă, pe care ați binevoit-o în
numele Domnului nostru Iisus Hris-
tos — Marele Arhieru — făcînd-o
părtaşă la darurile Sfințului Duh...
Săvîrșind acestea, odată cu făgădu-
ința Prea Sfinției Voastre de a în-
china Bisericii și poporului nostru
întreaga viață, v-ați plasat dintru-
odată și în chip deplin în centrul

lucrării divino-omenestice de slujitor
al lui Dumnezeu și al oamenilor.
Fără îndoială slujirea aceasta depă-
șește puterile oricărui om. Dar, nu
sinteti singular” și a continuat: „La
membrii Sf. Sinod veți găsi oricînd
răspuns bun la cererile de întru-
mare, povățuire și întărire”. Tot P.F.
Sa, vorbind despre prezența repre-
zentanților celorlalte confesiuni a
spus: „... prin colaborarea cu cele-
lalte culte veți face experiențe noi
de pastorație și veți putea aduce o
contribuție rodnică nu numai la în-
tărirea spiritului ecumenic, care do-
mină viața religioasă, dar și la ci-
mentarea legăturilor frățești între
toți locuitorii țării”, neuitînd apoi să
amintească de cler și credincioși „care
vă primesc astăzi în fruntea lor, fă-
găduind să vă asculte, să vă iubească
și să vă urmeze pe calea cea bună”.

Pentru că în asemenea momente
se pot face mărturisiri, aș vrea să
spun că urmînd părințele îndem-
nuri ale P.F. Patriarh, cu credință
și nădejde neîstrămătată în Dum-
nezeu am pîșit la drum mai întîi
semăînd prin cuvînt și în scris în-
vățătura dreptei credințe în sufletele
păstorilor încredințați.

Un ajutor neprețuieț în muncă
mi-au fost anii de ucenicie adminis-
trativă petrecuți sub părințeașă pur-
tare de grijă a P.F. Părinte Patriarh
Iustin și experiența dobîndită la Epis-
copia Romanului și Hușilor ca și a
ceia primită de-a lungul vieții, care
m-au întărit în lucrarea mea. De ase-
menea, cei 10 ani de slujire în Alba
Iulia și alții la Sibiu, mi-au sporit
nădejdele și puterile pentru că în
tot acest rîstîmp m-am străduit să
mă identific cu problemele pastora-
le, istorice-culturale cu care orașul a
fost confruntat.

Bucurîndu-mă de tot sprijinul am
ajuns la îmfăpturii care se datoresc
nu atît mie, cît colaboratorilor, pro-
topopilor și preoților și nu în ul-
tîm rînd credincioșilor care au pri-
mit în sufletele îndemnurilor și s-au
făcut împlinitori ale lor prin cuvînt
și faptă.

Ceea ce s-a lucrat pe linie adminis-
trativă, culturală și gospodărească
onorează Centrul eparhial și ele s-au
adăugat împlinirilor noi din Patria
noastră. Satisfacția sufletească o
avem cînd știm că împlinirile în-
făptuite bucură pe cei care se îm-
părtășesc de binefacerile lor. Aceasta-i
cea mai mare bucurie pe care o
simțim, iar în ce ne privește, noi
prin strădanile noastre am încercat
să ne facem datoria, dorînd să fim
în rîndul acelor „care se socotese
a fi slujitori ai lui Hristos și ispravni
ai tainelor lui Dumnezeu” (1 Cor. 41).

Conștient fiind de greaua misiune
la care am fost chemat am căutat
ca întîi de toate să zidim biserica
cea vie în sufletele preoților și cre-
dincioșilor, care să ducă la sporul
de credință și evlavie pe care Bi-
serica și societatea noastră le do-
rește.

În acest context s-au înscris resta-
urarea și repararea bisericilor vechi,
îmbrăcarea s.c. locașuri cu haină de
pictură nouă, dotarea cu mobilier
tradițional, construirea de casa paro-
hiale etc. De asemenea, grija noastră
a fost îndreptată cu precădere
spre bunurile de Patrimoniul Cultural
Național, care dau mărturie peste
veacuri despre continuitatea noastră
și despre tradițiile românești care
vorbesc la rîndul lor de spiritul crea-
tor al poporului nostru.

Preocupările pe linie culturală au
fost de asemenea suportul moral pen-
tru împlinirile noastre, căci sîntem
conștienți că numai în felul acesta
se pot păstra tradițiile culturale mos-
tenite de la înaintași și continuate
astăzi la o scară mai mare în cadrul
noilor condiții de viață și de libertate
garantate prin constituție de ocmuir-
ea noastră de Stat.

Lucrările editate de Centrul nostru
eparhial între care amintim Cartea
de rugăciuni, Îndreptarul ortodox,
Îndrumătorul pastoral, misionar și
patriotic ajuns la al 10-lea volum
ca și cartea de căpătene a fiecărui
creștin ce este în curs de apariție
Noul Testament de la Bălgrad, 1648,
ca și „Bucovavna” de la Bălgrad, 1699
și lucrarea „Biserici de lemn din
Eparhie” pregătite să vadă lumina
tiparului, le socotim o modestă con-
tribuție la promovarea culturii ro-
mânești.

Aceste lucrări care se adaugă alor
publicații cum e „Alba Iulia, oraș
bimilenar”, pliante și ilustrate și-au
avut rostul lor important în popu-
larizarea istoriei vechiului așezămînt
vlădicesc de Alba Iulia, cit și a îm-
plinirilor noi din viața Eparhiei și
a orașului nostru.

Incredințați că ajutorul lui Dum-
nezeu ne-a fost dat spre întărire,
binecuvîntîndu-ne lucrarea noastră
pastorală, cu împliniri pentru Bise-
rica străbună și societatea nouă, avem
nădejdea că și în viitor Bunul Dum-
nezeu ne va spori puterile pentru
a ne împlini rosturile noastre în
această vatră de istorie, simbol al
unității naționale și bisericestii.

† EMILIAN
Episcop al Alba Iuliei

Patriarhul Iustin Moisescu, încă din
clupa alegerii la succesiunea patriar-
hului Justinian Marina, în ochii tu-
tor clericilor și credincioșilor noștri,
prezenta cele mai depline garanții că
era dotat cu toate aceste calități și
că va fi exact ceea ce se așteptau
toți să fie. Alegerea sa n-a avut altă
alternativă. Era ales dinainte de a fi
ales, de propprile sale calități. Garan-
țiile erau frumos și sistematic orin-
duite, în vîzul tuturor, pe portativul
celor 67 de ani — cîți avea în mo-
mentul alegerii ca patriarh — ani de
succese și dovezii succesive că era
purătorul unei inteligențe ieșite din
comun și a unei capacități de muncă
pe măsura robusteții lui fizice și spi-
rituale. Avea în urmă o biografie
aproape jenant de plină de reușite
extraordinare, frîzînd o perfecțiune
nevoisimilă pentru că astfel de lu-
crări se întîlesc de obicei foarte
rar.

Termină Seminarul Teologic din
Cimpulung-Muscel ca premiant. E
ales de patriarhul Miron Cristea din-
tre absolvenții tuturor Seminarilor
din anul acela, 1930, și trimis cu o
bursă, să-și facă licența în Teologie
la Universitatea din Atena. În 1934
se întoarce licențiat cu *arista*. Aftia
grecească mai știm toți, înct să tra-
ducem *arista* cu „cel mai bun” sau
cu *latinescul* „magna cum laude”.

Profesorul I. D. Lăudat din Iași a
descoperit de curînd în Arhivele Sta-
tului din acea orăș, dosarul concursu-
lui pentru catedra de Exegeza Noului
Testament și Ermeneuțică Biblică a
profesorului Iustin Moisescu, la Fa-
cultatea de Teologie a Universității
din Iași (pe atunci la Cernăuți), în
toamna anului 1942. Cu amabilitate,
d-l I. D. Lăudat mi-a trimis o copie,
din care voi dezvălui aici, cu acor-
dul d-sale și al P.F. Patriarh,
cîteva date. Iată, de pildă, în *Ra-
portul asupra activității științifice a
profesorului Iustin Moisescu*, profeso-
rului N. Popescu-Prahova, Haralambie
Roventa, Gala Galaction, Vladimir
Prelipcean și Milan Șesan men-
ționează un articol al profesorului
grec P. Bratsiotis, decanul Facultății
de Teologie din Atena, publicat în
ziarul „Hestia” din Atena în decem-
brie 1934, în care acesta scria că fos-
tul său elev Iustin Moisescu „*posedă
limba greacă mai bine decît studenții
greci de origine*”.

Patriarhul Miron Cristea, urmărin-
du-și destinul, la recomandarea Uni-
versității din Atena și a Ambasadei
române din Grecia, l-a trimis pe tî-
nărul licențiat de la Atena să-și con-
tinuie studiile la Strasbourg, în Fran-
ța, pentru încă doi ani, de unde, cu
materialul pentru teza de doctorat,
s-a întors încă o dată la Atena, unde,
în anul 1937, își trece teza de
doctorat cu titlul: „*Evagrie Ponticul*”
neputînd obține un calificativ nici
mai mic decît *arista*, și nici mai mare,
pentru simplul motiv că mai mari nu
existau, iar pentru mai mici nu
dovedea nici o înclinare!

A urmat apoi cavalcada profesora-
torilor, cu opriri și promovări rapide:
la Seminarul Nifon Mitropolitul din
București, la Universitatea din Varșo-
via, înlocuindu-l pe celebrul profeso-
r Nicolae Arseniev, apoi la Cerna-
uți, la Suceava și la București —
unde l-am mai prins și eu ca profeso-
r de Noul Testament în anul doi —
și apoi a urmat, sub presiunea unei
efervescente de inspirație nestîpînită,
elaborarea unei suite de articole,
multe despre teologia pîcii, în
revistele bisericestii, și apoi cărțile:
Sfînta Scriptură și interpretarea ei
în opera Sf. Ioan Hrisostom (1942),
Originalitatea parabolilor Mîntuitorului
lui (1944), *Activitatea Sf. Pavel în
Atena* (1946), *Simbolică* (traducere,
1955), și *Ierarhia bisericărească* (1955).
Cînd i s-a alcătuit curriculum biblio-
grafic, pîna acum, n-au fost niciodată
menționate cursurile sale, pe care
le-am găsit citate în raportul amintit,
descoperit în Arhivele Statului
din Iași.

Astfel, la Varșovia a alcătuit urmă-
toarele cursuri în limba polonă: 1.
*Introducere generală și specială în
cărțile sfînte ale Noului Testament*
(480 p. bătute la mașină), *Exegeza
Epistolei Sf. Pavel către Galateni*
(165 p.), *Exegeza prologului Evangheliei
după Ioan* (56 p.). Aceste cursuri
au fost cercetate de profesorii Milan
Șesan și Vladimir Prelipcean, care
„au constatat valoarea lor științifică,
didactică, precum și deplina lor
concordanță cu învățătura Bisericii
Ortodoxe”. La Cernăuți și Suceava a
mai alcătuit trei Cursuri, unul de
*Introducere în cărțile Sfînte ale Noului
Testament*, altul de *Exegeza* și al
treilea, *Ermeneuțică Biblică*. Despre
scrierile în limba română, același
raport constată că: „*Forma de expri-
mare a autorului în limba română
se distinge prin conciziune și clari-
tate*”. Aceasta spre a nu se crede
că putea fi perfect numai în limba
greacă!

A urmat apoi o altă serie de ascen-
sioni, după o cotitură pentru mulți
imprevizibilă la vremea aceea, dar în
cea mai bună tradiție a unor prece-
denți nu numai bizantine, ci și apu-
sene și chiar românești, mai ales
ardelene, precum un Fotie devenit
patriarh de Constantinopol din ge-
neral, un Ambrozie devenit episcop
de Milan din guvernator civil, un
Nicolae Bălan devenit din profesor
mitropolit al Ardealului etc. La 23
februarie 1956, episcopul-vicar patriarhal
Teoctist Arapaș îl hirotonește
diacon; a doua zi, celălalt episcop-
vicar patriarhal, Antim Nica, îl hi-
rotonește preot, iar a patra zi, la 26
februarie, Adunarea Națională Bise-
ricească potrivit Statutului constituțit
în Colegiul electoral, îl alege mitro-
polit al Ardealului, în locul marelui
predecessor trecut la Domnul, Nicolae
Bălan.

Și-a rezervat apoi zece zile de me-
ditație, înainte de a cere ca Domnul
să-i deschidă brațele părințele, și

să-l primească în rîndurile mona-
hilor de la Mănăstirea Cernica, la 8
martie 1956. Ales deja mitropolit, la
15 martie 1956 patriarhul Justinian,
mitropolitul Firmilian al Olteniei, și
episcopul Nicolae Colan al Clujului
il vor hirotoni arhieru, și i se va
încredința de îndată ciria lui Șaguna,
la 18 martie 1956, în Catedrala din
Sibiu.

Dar steaua lui nu stă pe loc prea
mult. Destinul urmărește ca el să
îmfăptască alte rosturi, în alte părți,
și e grăbit să-l îndrepte spre locul
unde îl va da de lucru, pentru o
perioadă mai îndelungată. La 10 ia-
nuarie este ales mitropolit al Mol-
dovei și Sucevei, iar peste trei zile
e instalat pe scaunul cîștit odinoară
de Dosoftei, Varlaam, Veniamin Cos-
tachi, pentru a nu-l mai pomeni de-
cît pe acesta, pentru că șirul celor
mari de la Iași e prea mare, ca să
poată fi pomenit acum în întregime.

Înainte de alegerea ca mitropolit al
Ardealului, într-o lungă și substanțială
cuvîntare, bine chîbzîndu-și
cuvîntele, patriarhul Justinian îi ca-
racterizează așa în fața Colegiului
electoral pe cel ce trebuia ales: „*Va
trebui să trimitem acolo pe cel mai
bun dintre clerici de astăzi ai Bi-
sericii noastre, o personalitate vigo-
rosă conturată, cu aleasă pregătire
teologică, temeinic orientată în toate
problemele pe care le ridică lumea
noastră contemporană, căci „la vre-
murii noi, ne trebuie oameni noi*”.

S-a dovedit de îndată, și după a-
ceea, că acea „*personalitate vigo-
rosă conturată*” n-a putut fi altul decît
preotul Iustin Moisescu. În scurtă
treceare prin Sibiu, printr-atele, a
avut totuși timpul de a înființa în
locul decedatului *Reviste teologice*
(1947), revista, tot teologică, *Mitro-
polia Ardealului* (nr. 1—2, în septem-
brie—octombrie 1956).

Cînd a fost ales mitropolit al Mol-
dovei și Sucevei, și-a conturat pro-
gramul prin cuvîntele: „Cu toată si-
lința voi desfășura o lucrare stator-
nică de ocrotire și păstrare a Sfin-
telor locașuri, biserici, mănăstiri și
schituri — minunate opere de artă —
care alcătuiesc diadema Mitropoliei
Moldovei; iar din cei ce se nevoiesc
în aceste comori ale evlaviei stră-
bune, mă voi strădui să fac slujitorii
harnici și devotați Bisericii, Patriei
și binelui obșteșc. Nencetată voi pri-
veghea la buna înfrumare a pro-
mieții Eparhiei mele, întru îndeplî-
nirea cu prisosință a îndatoririlor ei
către Biserica și Patrie. Voi urmări
cu toată luarea amînte ca roadele
lucrării preoților să se vadă din buna
chivernisire a locașurilor dumnezeie-
știi, din propovăduirea dragostei în-
tre toți fiii Patriei și din jertfelnică
dăruire pentru binele obșteșc.”

Tot la Iași și-a definit modul cum
întelege și rezolve eterna înteeză
dintre cele cerești și cele pămîntestii,
care încercă adesea opțiunile mul-
tora, mutilîndu-și viața. Programî-
ndu-și un echilibru pe care și-l va
menține de-a lungul întregii vieți,
pînă astăzi, nedezmînțîndu-și cultura
elenă, a amintit la încheierea festi-
vităților — eram și eu la un colț de
masă — s-a comparat cu Anteu, cel
care în lupta cu Hercule, căpăta pu-
mîntul. Tot așa promitea atunci: „*Voi
îmi legătura cu poporul*”. Poporul e
pămîntul dator de putere. Și apoi,
spre a risipi orice neînțelegere sau
răstălmăcire, că ar fi sacrificat ver-
ticealul pentru orizontul, ca un nou
Augustin, declară: „*Noti, credincioșii
ortodocși, dorim să urmărim să fim
cetățeni al cerului, că ne împădăm
cu Dumnezeu, dar trîm și ne miș-
căm în lumea aceasta, pe pămînt*.
*Gîndirea și activitatea mea viitoare
de arhiepiscop, se va desfășura între
acești doi poli: cerul, Dumnezeu,
spre care voi îndruma și conduce
credincioșii, și pămîntul, în care viața
lor trebuie să fie multumită*.” Cuvî-
ntele limpezii, convingeri ferme,
orientare programatică, paradigmă a
dublei alcătuirii și a dublei tînderi a
omului. Așa, credinciosul, arhieru,
a definit relația în care va pune în
viața sa și a păstoritorilor pe creștin,
cu cetățeanul din ființa uneia și ace-
leiași persoane, realizînd conviețu-
rea în echilibru și armonie.

Nu e de mirare astfel că încă din
acea vreme datează și prima alegere,
repetată pînă azi din patru în patru
ani, ca deputat în Marea Adunare
Națională (3.II.1957, în circumscripția
Hîrlău).

Teoretician al acestei orientări
spre aici, și spre dincolo în ace-
lași timp, teoretician al iubirii de pa-
trie și de pace, timp de 20 de ani
s-a supus la Iași cu rigurozitate spar-
tană propriilor convingeri, și s-a aflat
într-o cursă contra cronometru pe cel
puțin cîștit pînă la principale de a-
lergare, deodată: pe cea pastorală, pe
cea înterortodoxă, în cadrul Confe-
rințelor pan-ortodoxe și a pregătirii
Sfîntului și Marelui Sinod, pe cea
de restaurator al mănăstirilor și al
bisericilor monumente istorice, pe cea
a luptei pentru pace în cadrul Confe-
rințelor Creștine pentru Pace și pe
cea ecumenistă, interconfesională și
interreligioasă, în cadrul Consiliului
Mondial al Bisericilor și al Conferin-
ței Bisericilor Europene. Face parte
dintre arhitecții Conferinței Creștine
pentru Pace și ai Conferinței Bise-
ricilor Europene; este de asemenea
arhitectul intrării Bisericii noastre,
contribuind și la intrarea tuturor Bi-
sericilor Ortodoxe în Consiliul Mon-
dial al Bisericilor, în 1961.

În timpul patriarhatului său s-au
înițiat și marile dialoguri cu luteran-
ii și cu romano-catolicii și au con-
tinuat cele deja începute. Nu știu
dacă dintre conducătorii religioși ai
lumii de azi este vreunul care să i
se poată compara în numărul și im-
portanța călătoriilor peste mări și
țări, ca român, ducînd peste tot cu
neodîhnă, mereu treaz și însuflețit,
faima Bisericii și a țării noastre.

Implicarea noastră, în premieră, în
activități internaționale și intercreș-
tine a fost cu grijă și izbutit elabo-
rată și pusă în practică de Mitro-
politul Moldovei și Sucevei, Iustin
Moisescu. Acasă, în Moldova, con-
comitent cu numeroasele călătorii și
griji externe, a inițiat cu haruri de
arhitect înnăscut, transformarea ra-
dicală a centrului mitropolitan din-
tr-o suită de maghernițe, arătînd de
pe cînd le-am apucat și eu — pe
atunci călugăr la Slatina moldovenească
— ca niște jerbe mortuare ofilte și
veștejite, într-un centru modern, pe
măsura epocii noastre. Concomitent,
ca un lucrător la mai multe mașini,
a început și a terminat restaurarea
acelor case ale îngerilor, mănăstirile
Putna, Sucevița, Moldovița, Voroneț,
Arbore, Humor, Slatina, Dobrovăț,
Cetățuia, Rîșca, Neamtu, Sihăstria,
Secu, Bistrița, Văratec. Erau ca niște
clopote dogite și s-au trezit retur-
nate prin grija Mitropolitului Iustin
Moisescu, astăzi cîntînd vesele la vreme
Vecerniei și a intrării în Liturgie,
și rostind numele celui ce le-a
dat a doua viață.

Timpul nu ne îngăduie să intrăm
în multe alte dimensiuni și trăsături
ale personalității și activității celui
de-al patrulea patriarh, aflat astăzi
în fruntea Bisericii și a noastră.

Cele arătate mai sus, au avut me-
neria să arate de ce tocmai Prea
Fericirea Sa a fost ales să fie cel
de-al patrulea patriarh al Bisericii
Ortodoxe Române. Era pe drumul
acosta încă de la primul *arista*, și
de la prima privire pe care i-a arun-
cat-o patriarhul Miron, atunci cînd
l-a preferat dintre mulți alții, ca și
cum, profetic, l-ar fi desemnat pe
pe atunci și l-ar fi situat pe traiec-
toria care, arcuindu-se peste al doilea
și al treilea patriarh, trebuia să-l
aducă exact pe dealul Patriarhiei ca
al patrulea, ca să asigure în conti-
nuare strălucirea Patriarhiei Bisericii
Ortodoxe Române, și să i se înscrie
în dreptul numelui, încă de pe acum,
caracterizarea de Patriarh al salului
în calitate, Patriarh al relațiilor mul-
tilaterale cu lumea creștină, și al
deschiderii noastre către lume,
Patriarh al restaurării marilor nostre
monumente bisericestii, reluîndu-
și la București vechea osteneală
de la Iași, din Moldova și Bucovina.
Stau mărturie Curtea de Argeș,
Cheia, Zamfira, Vîrfuri, Dealu, Cerni-
ca, Pasărea, Tîgînești, Căldărușani,
Sfîntul Spiridon Nou, Sfîntul George
și însăși Catedrala patriarhală,
și altele și altele.

Rămas credincios primei iubiri, profeso-
rului și studiului la inițiat, ca
Patriarh, colecția de traduceri din
Sfîntii Părinți și colecția de volume
de Artă creștină românească veche,
cu intenția vădită de a scoate la
ieveală noi și puternice mărturi ale
continuității noastre pe vatra romă-
nească, din cele mai vechi timpuri
pînă azi. Patronează studii, cărți
și manuale de teologie, și un nou
Regulament al învățămîntului teologic,
făcînd dreptate prin aceasta și înde-
lung nedreptățile Institut Teologic
Universitar din Sibiu, care era pri-
vat de dreptul de a oferi titlul uni-
versitar de doctor în Teologie. Mo-
dernizează tipografia cărților biseri-
cestii și reorganizează atelierele Pa-
triarhiei, iar acum, în urmă, redeste-
ptîndu-și pasiuni din prima tîne-
rețe, a reușit printr-o perseverență
în care nu seamănă cu nimeni, să
înceapă zidirea unui aproape nou
Institut Teologic și a unui Centru Ecu-
menic în București. Două centre bi-
sericestii dintre cele mai vechi pe
pămîntul românesc, Tomisul lui Teo-
tim și Evangelicus, și Argeșul lui
Iacint de Vicina, vor avea peste cî-
teva zile, din nou, episcopi rezidenți.

Portretul celui de-al patrulea pa-
triarh, cu conținutul mereu tot mai
substanțial al biografiei sale, deși
ne-am imaginat de la început că
l-am putea fixa de pe acum în toate
amănuntele lui, trebuie totuși să-l
lăsăm, la acest ceas al unui bilanț
provizoriu și parțial, deschis. Trebuie
să mai lăsăm încă foarte multe pa-
gini albe, pe care cronicarul să aibă
suficient spațiu pe care să însemne-
ze, și în care să încapă roadele, me-
reu tot mai bogate, ale acestui pom
uriaz și frumos care a descoperit
secretul tînerții perpetue și izvorul
apei viei, care îl reînnoiește iară și
iară forța de creație și de muncă,
și care se numește Iustin Moisescu.

Aniversînd astăzi 60 de ani de la
acei evenimente memorabili din anul
1925, cînd Biserica noastră s-a ridi-
cat la rangul de Patriarhie, propu-
nere venită mai întîi din partea unui
ardelean: preotul ardelean Gh. Ciuh-
handu, președintele Asociației Cleru-
lui Andrei Șaguna din Transilvania,
membru al Academiei Române, pro-
punere făcută în 1919, și reluată apoi
de episcopii părților răsăritene ale
României, la 25 mai 1921, după cum
arată prof. Ioan Lupăș (Arhim.
Titu Sîmedrea, *Patriarhia românească*,
București, 1926, p. 17). Am socotit că
este o datorie de conștiință și de
onoare a noastră a tuturor, să o-
magiem, cu acest prilej, pe cei patru
mari stîlpi ai întelepciunii, Miron,
Nicodim și Justinian, trecuți în lu-
mea dreptilor, și pe iubitul nostru
Patriarh Iustin. Fără îndoială, ei vor
fi priviți de viitorime cu recunoș-
tință, pentru felul cum au cîștit
Ortodoxia românească modernă, cum
au păstorit-o în vremuri turburi, în
timpul celui de-al doilea război mon-
dial, cum au orientat-o în timpul
revoluției sociale și politice din țara
noastră, după război, și cum au în-
tegrat-o, în același timp, în marea
familie creștină de pretutind

Masacrele săvârșite în teritoriul de nord-vest al României de către ocupanții horthyști în anii 1940—1944 (IV)

„Frații și surorile” Domnului

(Continuare din pag. 1)

Printre actele inumane de mare ferocitate săvârșite de către ocupanții horthyști în nord-vestul României în perioada 1940—1944, se numără masacrul ce a avut loc în noaptea de 13/14 septembrie 1940 în comuna Ip, județul Sălaj, soldat cu 157 de victime din rândurile românilor, care a urmat la câteva zile după altul petrecut în comuna Treznea, același județ, unde fuseseră măcelăriți 86 de oameni.

Bestialitatea faptelor comise de soldații și ofițerii armatei horthyeste în strânsă colaborare cu o parte a locuitorilor maghiari din localitate, incitați de propaganda reacționară a cercurilor guvernante de la Budapesta și ale unor elemente decăzute moral, din Ip, între care menționăm numele baronului Faragó István și al învățătorului Ujhely Adalbert, depășește limitele închipuirii, chiar din partea unor demenți. În ura lor, fără limite, împotriva populației românești, cu care localnicii maghiari au viețuit vreme îndelungată, împărțind împreună și bucuriile și necazurile vieții de toate zilele, mentorii și organizatorii unor asemenea masacre s-au depășit, în ferocitate, pe ei înșiși.

Concludente sînt în această privință mărturiile de epocă care au ajuns pînă în zilele noastre și au intrat în patrimoniul istoric documentar.

Una dintre ele provine de la locuitorul Teodor Brisc, născut în 1900, în comuna Ip, domiciliat în aceeași localitate, a cărui familie a căzut victimă teroarei horthysto-fasciste, iar el, în mai multe rânduri, a fost la un pas de moarte, reușind să scape cu viață ca prin urechile acului.

„Cu multă durere în suflet — spune el — relatez că în noaptea de 13/14 septembrie 1940, familia mea, alcătuită din soție și o fetiță în vîrstă de 7 ani, a fost masacrată de unguri.

În cursul serii, în comună au venit soldați unguri de la Nușfalău, care au făcut o recunoaștere, fiind însoții de maghiarii localnici. Aceștia din urmă, pentru a nu fi recunoscuți, au îmbrăcat peste hainele lor, mantii și chipie militare. Unii aveau și arme. Apoi, organizați pe grupuri, alcătuite din cîte 1—2 civili și 5—6 soldați, pe la orele 23 au început acțiunea, de-a lungul ulițelor comunei.

Un asemenea grup a intrat într-una din casele românilor, cerînd băutura. După ce au consumat-o, i-au împușcat pe toți din familia găzduitoare, prezenți în casă.

La capetele ulițelor au instalat puști-mitraliere și mitraliere. Grupurile de soldați, călăuzite de localnici, au pătruns în curțile și casele românilor. Acolo începeau să-i bată, după care îi împușcau.

Cînd au ajuns în curtea casei mele, soldații unguri au sărit la mine și au început să mă bată cu pumnii și patul puștilor. În jurul meu s-au format două cercuri de bătași militari și civili. Cei din cercul interior m-au doborât jos, după care m-au lovit cu picioarele și cu armele, iar din cei din cercul exterior mă loveau cu armele printre picioarele celor din primul cerc.

Pe cînd eram jos, căzut și aproape în nesimțire, a intervenit un consătean maghiar din vecini, cerîndu-le să mă lase în pace, pentru că eu am fost un om de treabă. La insistențele acestuia, horthystii m-au lăsat pentru moment.

Plecînd din curtea mea, bătașii au intrat în curțile caselor unor vecini români, pe care i-au bătut îngrozitor, pînă au căzut în nesimțire, plini de sînge. Apoi i-au aruncat și împins pe cei ce se mai țineau pe picioare spre usa grajdului, unde i-au împușcat. Urmele gloanțelor se mai puteau vedea pînă tîrziu, cînd s-a dărîmat grajdul respectiv.

După ce i-au lichidat pe vecinii mei, asasinii au revenit la casa mea. Între timp, eu m-am îmbrăcat și stăteam în casă cu familia. Deodată aud bătăi în poartă și glasuri care strigau în limba maghiară: „Leși afară, ciene! Român puturoși!”

Am ieșit în curte și am văzut dincolo de poartă mai multe capete de soldați. La apariția mea, soldații au deschis focul. Fiind întunerice, nu m-au nimerit. Eu am fugit și, cum grajdul avea două intrări, am ieșit prin spate, ascunzîndu-mă în grădina unui vecin. Horthystii au spart poarta și au pătruns în casă. Le-am auzit tipînd pe soție și fetiță. Apoi citeva împușcături.

Un vecin maghiar, care a văzut ce s-a întîmplat în curtea mea, mi-a relatat că horthystii le-au scos pe soție și pe fetiță din casă. Ajunse în prîdvor, pe soție au început s-o împungă în față cu baionetele, la care ea s-a tras înapoi, cîzînd peste un scaun. Asasinii au tras mai multe gloanțe, unele dum-dum, care au rupt bucăți din carnea și îmbrăcămintea soției, pe care le-am găsit eu cînd m-am reîntors acasă peste patru zile. Fiica mea a încercat să fugă. Un soldat s-a luat după ea. A ajuns-o. A lovit-o cu arma, și pe cînd era căzută jos, a împuns-o cu baioneta în piept și a împușcat-o în cap, tot cu gloanțe dum-dum, spîrgîndu-i țeasta și aruncîndu-i creierii pe pămînt și prin iarbă.

De teamă, după ce soldații au ieșit din curtea casei mele, mi-am părăsit ascunzătoarea, și împreună cu un vecin român, scăpat și el de măcel, ne-am ascuns în trestiiile din apa Barcăului, unde am stat patru zile.

Cînd am revenit acasă, am găsit gospodăria jefuită. În casă nu mai era nimic. Îmi luasera și paiele din pat. Una dintre vaci fusese împușcată, iar un vițel tăiat și mîncat de către asasinii.

Cheia casei se găsea la primărie. De vite, porci și păsări aveau grijă un maghiar din sat, stabilit de oficialități.

Ducîndu-mă după cheia la primărie, acolo era un foc de tabără, lîngă care stăteau cîțiva maghiari localnici, cîțiva soldați și un ofițer. M-am prezentat în fața ofițerului și acesta m-a întrebat unde am fost pînă acum. Am răspuns că am fugit de frica bătăii și a morții. Ofițerul a dat ordin soldaților să mă închidă într-o cameră la o casă din vecini. Acolo mai era închis un român, pe nume Victor Chifor. Peste citeva ore, horthystii l-au scos afară pe Victor Chifor, i-au dat o sapă și o cazma și, ducîndu-l în grădina unui maghiar din vecini, l-au pus să-și sape groapa. Pe cînd sapa, cei doi soldați care-l păzeau, unul în față și altul în spate, au înfipt baionetele în el. Căzut jos, au tras cu armele, după care l-au acoperit cu un strat subțire de pămînt.

Apoi soldații au venit după mine. Mi-au dat aceleași unelte și mie și mă duceau să-mi sap groapa. În timpul acesta, a intervenit pe lîngă ofițerul horthyst, pentru mine, niște femei maghiare din sat. Drept urmare, am fost dus acasă de către 4 soldați, care aveau misiunea să mă păzească.

Peste citeva zile, soldații m-au dus la comandamentul horthyst din comună, unde se aflau un maior și un plutonier. Ofițerul m-a întrebat cîți maghiari am bătut în timpul ocupației românești. La răspunsul meu negativ, acesta, un om foarte solid, asemenea unui măcelar, mi-a tras două palme zdravene. Apoi m-a bătut și plutonierul. Și de această dată au intervenit pentru mine niște femei din comună și am fost eliberat.

Tot în cursul acelei zile, pe cînd mergeam spre circhiua din localitate să-mi cumpăr ceva de

mîncare, la intrare se afla un grup de maghiari localnici, cărora le-am dat bună ziua în limba ungară. Unul dintre ei a sărit la mine și m-a bătut cu pumnii și, căzut jos, m-a lovit cu picioarele. N-am protestat ca să nu pătesc și mai rău. Cînd am reușit să mă ridic din țărîna, am plecat acasă.

Văzînd că nu pot rămîne pe mai departe în comună din cauza prigoanei soldaților și localnicilor unguri, m-am hotărît să trec granița în România. În schimb sumei de 90 de pengő, un țigan m-a trecut frontiera în țara liberă.

Ajuns în România, m-am stabilit la Brașov, unde, deși aveam 40 de ani, m-am înrolat voluntar în rîndurile armatei române, fiind folosit la paza obiectivelor militare din oraș. După eliberarea nord-vestului României de către armatele române și sovietice în toamna anului 1944, am revenit acasă.

O a doua mărturie îi aparține Iulianei Medeșan, născută la 5 mai 1922, în comuna Ip și domiciliată în aceeași localitate, care și ea s-a aflat la un pas de a cădea victimă teroarei dezlătunțată de ocupanții horthyști împotriva românilor.

„La intrarea trupelor horthyeste în comuna noastră, în ziua de 7 septembrie 1940, eram acasă și, sub îndrumarea locuitorilor maghiari din așezare, împreună cu alți români, am luat parte la primirea ocupanților. Apoi am plecat la o rudă într-o comună vecină. În comuna Treznea am aflat, întîmplător, că românii din Ip vor fi împușcați de către soldații unguri. M-am speriat. Voind să fiu alături de familie, în seara de 13 septembrie am revenit acasă. La un capăt de uliță am fost oprită de un soldat horthyst. Eram însoțită de un vecin maghiar din comună. La întrebarea soldatului, însoțitorului meu a răspuns că sintem maghiari. La acestea, soldatul ne-a avertizat să nu circulăm pe ulițe în noaptea aceea.

Am ocolit și, trecînd printr-o curte, am văzut o femeie împușcată, care gemea de durere; într-o altă curte, am văzut un bărbat și o femeie întorși cu fața în jos. Crezînd că sint culcați, i-am întors cu fața în sus. Erau morți și plini de sînge iar sub ei — o baltă de sînge. Îngrozită, am ajuns la niște rude, cărora le-am spus ce am văzut în vecini. N-au voit să mă creadă; ziceau însă că au auzit și ei împușcături.

Eu m-am ascuns în podul casei. În timpul acesta au auzit împușcături. Am coborît în casă și rudele mi-au spus că la ei nu s-a întîmplat nimic, dar că horthystii i-au împușcat pe niște vecini.

Din nou m-am urcat în pod, unde am stat pînă a doua zi. În dimineața de 14 septembrie am văzut echipele de oameni, alcătuite din maghiari și țigani, care îi strîngeau pe românii uciși peste noapte, îi puneau în căruțe și-i duceau la groapa comună săpată la marginea satului.”

O a treia mărturie provine de la locuitorul Victor Scurt, născut în 1922, în comuna Ip și domiciliat în aceeași așezare, care, de asemenea, a reușit să se numere printre puținii români supraviețuitori măcelului din acea noapte înfiorătoare.

„În noaptea de 13/14 septembrie 1940 am auzit numeroase împușcături în sat.

A doua zi dimineața, un vecin ungur ne-a chemat, pe tata, Dumitru Scurt, și pe mine, să mergem să săpăm o groapă pentru românii împușcați de horthyști în cursul nopții de 13/14 septembrie. De teamă, am luat cazmale și sape, însoțindu-l pe vecin. Ajunși la marginea comunei, împreună cu tata și alți săteni, majoritatea maghiari, am început să săpăm o groapă comună. Cînd i-au adus cu căru-

geților „nepoți” ai Maicii Domnului și „verișori primari” ai lui Iisus.

Nimic din țesătura aceasta exegetică (hermeneutică), situată în afara realităților religioase ale Țării Sfinte, străine de mesianitatea Domnului, dar și de cutumele familiale și sociale, nu rezistă la o cercetare aprofundată interdisciplinară (neotestamentară, hermeneutică, arheologică, istorică și dogmatică).

Mai întii de toate, așteptările mesianice își ating apogeul la „plinirea vremii”, atunci cînd se creaseră condițiile istorice, politice, sociale și culturale pentru apariția noii religii. Poporul roman cucerise întreaga lume; Marea Mediterană devenise o „mare nostrum”; domnea vestita „pax romana”; pacea cuceritorului, nu lipsită de convulsii chiar în Galileea; limbile dominante erau greaca încă din timpul elenistic și latina, iar propovăduitorii puteau circula din Palestina pînă în Egipt, Spania, Gallia și Britania sau din Asia Mică și din Elada, pînă în Scitia și India, Dacia și Pannonia. Asemenea condiții nu fuseseră realizate niciodată, după cum nu se vor repeta mai mult în istorie, începînd marea migrație a popoarelor. Nu trebuie apoi să uităm că imperiul roman era un imens rezervor de sclavi. Sclavi din întreaga lume antică, reduși la animale de povară, fără drepturi, vor deveni elementele de receptare și de propagare a noii religii care propovăduia libertatea, frățietatea și egalitatea în fața lui Dumnezeu și a oamenilor.

Deci evenimentul mesianic mult așteptat încă din Paradis are loc. Fecioara Maria este unica fiică a lui Ioachim și a Anei, o ultimă urmașă a unei ramuri davidice, după cum „logodnicul” Iosif era și el un ultim urmaș al altei ramuri davidice. Bătrînii Ioachim și Ana n-au avut mai multe fiice, iar Maria lui Cleopa avea același nume, lucru neobișnuit în antroponimia familială. Alte „ramuri genealogice davidice” nu mai existau. Așadar, Domnul nostru Iisus Hristos se naște din ultimii reprezentanți ai neamului davidic; Fecioara Maria fiind cea în stare să nască de la Duhul Sfînt, pe adevăratul Mesia, iar logodnicul Iosif primește înștiințările prin inger pe care el le-a înțelese, ca păstrător al speranțelor mesianice. Tot el știa și descendența Fecioarei Maria, supunîndu-se vestii celei mari, așteptată de mii de ani de poporul ales.

Din punct de vedere al profetiiilor mesianice, n-au putut exista, așadar, alți urmași davidici, mai mulți frați și mai multe surori, pentru ca să fie așteptați sau să se nască alt Mesia. Sora Maria lui Cleopa nu este „soră” de sînge cu Maica Domnului, după cum nici „frații și surorile” lui Iisus nu sint frați și surori consanguine. Vremurile se împliniseră, adevăratul Mesia se născuse. Activitatea Lui va umple veacurile care vor suna ca tuburile de orgă pînă astăzi.

Soluțiile care s-au dat n-au fost favorabile nici divinității Domnului nostru Iisus Hristos, nici pururea fecioriei Maicii Domnului. Sfintele Evanghelii nu mai înregistrează alte nașteri, iar logodnicul Iosif a respectat starea specială a Născătoarei de Dumnezeu. El vine cu Fecioara Maria la Ierusalim de praznicul Paștelui. L-au luat cu ei, bineînțeles, și pe Iisus care avea doisprezece ani (Luca II, 42). Deci trecuseră doisprezece ani, iar Iosif care fusese bătrîn, cînd o luase sub protecția sa pe Fecioara Maria, îmbătrînise și mai mult. După această întîmplare nu mai este amintit în viață. Evanghelia lasă să se înțeleagă că Iisus era singurul copil al Fecioarei, iar despre alții nu mai este vorba. Rămînd Iisus în timpu și vorbind cu „dascălii”, Maria observă, prinsă de grijile călătoriei, cu întîrziere, lipsa lui Iisus. Îi credea „printre rudenii și cunoscuți” (Luca II, 44). Iosif și Maria nu trăiau într-un gol familial și social în Nazaret. Deși erau ultimii urmași davidici și n-aveau „rudeni consanguine”, neamul lor, pînă la această scadență mesianică, se „încuscise” cu unii și cu alții din acea așezare, așa cum se întîmplă de obicei. Erau deci legături îndepărtate de cuscrenie, cu legături directe consanguine, nici colaterale. Domnul nostru Iisus trăia, astfel, între copiii de seama lui din aceste „rudeni”, întrucît între ele îl caută imediat mama lui.

Aceste „rudeni” însă nu trebuie să-și primească decît rolul lor secundar în activitatea Domnului. Dintre cei de seama lui, dintre cei care aparținere „rudeniilor”, și-a ales el cei dintii prieteni, pentru ca mai tîrziu, după împlinirea celor treizeci de ani, cînd începe activitatea soteriologică a Domnului și se evidențiază personalitatea Lui în întreaga Sa măreție, „rudeniile” să-i devină dușmani neîmpăcați, mergînd pînă la încercarea lapidării! Nimeni nu este profet în patria sa! Dar, oare, să creadă cineva posibil ca „rudeniile” din Nazaret să se desprindă de „frațele” lor și să încerce să-l omoreze, dacă era sînge din sîngele lor (Ioan VIII, 59)? Sau ce a însemnat încercarea disperată a „fraților” care au venit cu mama Maria ca să-L determine să se lase de propovăduire și să se întoarcă acasă (Matei XII, 47)? Răspunsul lui Iisus este în nota specifică a vremii și a misiunii mesia-

nice: „Și, întinzînd mîna spre ucenicii săi, a zis: Iată mama mea și frații mei!” (Matei XII, 48). Domnul Iisus extinde, așa după cum se cuvine, noțiunile de „mamă” și de „frați”, fără alte precizări de rudenie decît: „Oricine va face voia Tatălui meu celui din ceruri, acela este fratele meu și sora mea și mama mea” (Matei XII, 50). Rudenia de sînge era înlocuită cu rudenia spirituală în mod definitiv.

Terminologia genealogică, atît de controversată a Domnului nostru Iisus Hristos, trebuie deci înțeleasă corect. Dificultățile nu vor fi nici decum rezolvate prin înlocuirea termenului ebraic „ah”—frate prin „verigor”. Înlocuirea este arbitrară, ca și altele, neavîntea, inoportune și total neindicat lexical. Inconsecvențele se pot observa, în asemenea cazuri, și la alți termeni, precum sint: rudenile, Maria lui Cleopa, „sora Maicii Domnului” etc. Domnul Iisus trebuie prezentat în mediu în care s-a format ca om, nu într-unul comandat de dificultăți etimologice sau închipuit de unii și de alții cu modificarea textelor sacre ale Sfintelor Evanghelii, dovedind neputințe exegetice.

Și aici intervin și o serie de precizări și de contribuții care sint de luat în seamă. Problema celor 18—19 ani din epoca albă a vieții lui Iisus Hristos trebuie pusă cu totul altfel. C-a fost în Egipt, c-a fost în India, c-a fost înafara Țării Sfinte, sint supoziții care se cer întemeiate pe fapte. Cunoștințele Lui erau multilaterale. Sigur este că a trăit în Nazaret pînă la vîrsta de 12 ani și mult timp după aceea, unde trăia mama Sa. A învățat teologia de la Iosif, cioplirea și stăpînirea lemnului de cedru din codrii Libanului din care i se va face și Crucea. Ne întrebăm ce-a făcut Iisus în acest timp: Numai teologia, cînd El fi minuna pe dascălii din Ierusalim cu înțelepciunea Sa, la vîrsta fragedă de 12 ani?

Țara Sfîntă era plină de „chetați”, „profeți”, „oameni drepti” și simpli „patrioți”, luptători împotriva opresorului roman. Nici în Nazaret oamenii nu erau departe de miezul fierbinte al lucrurilor. Cultul împăratului Tiberiu, proclamat „divin”, purtarea efigiilor și semnelor imperiale erau o încălcare brutală a prevederilor Legii mozaice care nu admitea „chipuri cioplite”. Nazaretul avea deci și el dascălii lui, dar și asociațiile religioase, specifice timpului. Nu-i ignorăm nici pe esenienii, nici pe nazarinei sau nazirei. Iisus Hristos este numit „nazarinean” (Matei II, 23; Ioan XIX, 19). O cercetare mai atentă a textelor nu poate identifica nazarinean cu nazaretean. În textul latin al Noului Testament, îngrijit de Theodor Beza, apare denumirea „Nazaraeus”. Cînd se vorbește de locul de naștere al Domnului, se spune Nazaret sau Galileea.

Oricum ar sta lucrurile, asociațiile religioase foloseau termenii „frate” și „soră”, pe lîngă celelalte prescripții importante. De fapt, Nazaretul îl repudiasse pe Iisus, așa că nu i se mai acorda acest toponimic. „Nazaraeus”, termenul folosit de Pilat: „Jesus Nazaraeus Rex Ille Iudaeorum” (Evang. sec. Joannem, XIX, 19) poate cuprinde deci și alte semnificații pe care le scoate în evidență. Pilat aflate sau cunoscute unele date pretioase din viața Domnului, cunoscîndu-L „drept” (Matei XXVII, 24). „Nazareul” s-a identificat, în mod greșit, cu toponimicul „Nazareteanul”. De fapt, în această așezare, ca pretutindeni, exista o conferire religioasă cu „frați” și „surori” din care au făcut parte Domnul Iisus și Maica Sa. Iisus s-a desprins de această asociație, cînd a ajuns la vîrsta de 30 de ani și a început să predice. Acestei epoci din viața Sa îi aparțin termenii „frați” și „surori”, care s-au păstrat în Sfintele Evanghelii, iar toate celelalte chestiuni sint adiaforice.

„Însuși Iisus n-avea crezare în el, pentru că îl cunoștea pe toți și n-avea trebuință ca să-i dea mărturie despre om cineva, fiindcă el cunoștea ceea ce era în om” (Ioan II, 24—25, din Trad. P. R.). Dintre nazarei, ca și dintre esenienii, ar putea să existe „frați” și „surori” al Domnului Iisus din timpur răsăm necunoscut de la 12—30 de ani. Domnul Iisus Hristos a fost în mod sigur în contact cu marile mișcări spirituale din Țara Sfîntă. Deși lipsesc coordonatele istorice precise, formația religioasă și culturală a lui Iisus presupun o temeinică stăpînire a tuturor cunoștințelor vremii Sale. Numai așa se pot explica dificultățile terminologice intervenite în receptarea locurilor scripturistice cu „frați” și „surori”, ca și denumirea de „soră” a Mariei lui Cleopa cu Maica Domnului.

Suferînd pe cruce, Domnul Iisus o lasă pe Maica Sa în grija uncului uenic care sta la piciorul crucii. Ioan (Ioan XIX, 26—27), nicidecum în seama Mariei lui Cleopa, așa-numita soră, nici în seama fraților și surorilor, ceea ce este de sine grăitor. Întorcîndu-ne din timpur revolut cu caracteristicile sale familiale, religioase și sociale, constatăm că și în problema aceasta disputată adevărul este unic și aparține Domnului nostru Iisus Hristos, așa cum este mărturisit de Biserica Sa.

alții erau spintecați cu baionetele.”

Mărturiile la care am făcut apel pentru a oglindi ferocitatea masacrului comis de horthyști împotriva românilor din comuna Ip sint atît de edificatoare, încît nu mai necesită alte explicații sau comentarii.

Prof. Petru I. Dan

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

Popas sărbătoresc la Episcopia de Alba Iulia

De câte ori prăznuim Unirea Moldovei cu Țara Românească de atâtea ori ne vin în minte cuvintele cunoscutului istoric și patriot ardelean refugiat la Iași, Alexandru Papiu-Iliarian, care aducea aminte domnitorului Alexandru Ioan Cuza că actul unirii săvârșit la 24 ianuarie 1859 nu-i complet atâta vreme cât el nu cuprinde și pe frații noștri din Transilvania. Se știe și că a fost răspunsul lui Cuza: „Încă n-a sosit vremea, dar ea va veni.” Și într-adevăr, „la plinirea vremii” actul s-a completat la 1918 prin crearea Statului unitar național român. Pe de altă parte, dacă în vechea Dacie romană tribul apulilor juca un rol de frunte care s-a materializat în recunoașterea ca centru al țării în capitala ei, la Apulum (strămoașa Alba Iuliei), pe care bine a intuit-o, prin vrednicia și vitejia lui, Mihai Viteazul la 1600, a venit vremea ca printr-o înțelegere tot atât de adâncă a lucrurilor, Biserica noastră cu binevoitorul concurs al conducătorilor Patriei noastre să readucă la viață și scaunul vlădicesc al Alba Iuliei, cu atât mai mult cu cât potrivit cercetărilor din ultimul timp, se confirmă existența încă înainte de anul 1400 a unui centru arhieriscopesc în imediata apropiere a acestui municipiu. Iată de ce, deși în cadrul restrâns, la împlinirea a 10 ani de la instalarea sa (la 25 ianuarie

1976) ca prim titular al reînființării Episcopiei, Prea Sfințitul Emilian a ținut să cinstească acest moment.

Încă din ajun, la 24 ianuarie 1986, au fost convocati într-o ședință de lucru întreaga Permanență a Consiliului eparhial, precum și protopopii Eparhiei, spre a lua act de o temeinică analiză a activității pastoral-misionare, obștești, culturale și gospodărești de pe întreg cuprinsul Eparhiei.

A doua zi, 25 ianuarie, s-a omagiat într-un cadru și mai largit activitatea P. S. Emilian și a tuturor colaboratorilor săi. După săvârșirea cununării Te-Deum de către un grup de preoți, conduși de P. C. Consilier Petru Pleșa, au luat cuvântul profesorii onorari N. Neaga și T. Bodogae, care au subliniat, cel dintâi în calitate de fiu mai apropiat al Eparhiei, celălat printr-o convenită retrospectivă istorică, rolul de factor unificator pe care l-au avut în decursul veacurilor slujitorii Bisericii ardelenice.

În încheiere a luat cuvântul P. S. Episcop Emilian care a mulțumit tuturor pentru manifestările de omagiu arătate cu acest prilej, arătând rolul credinței și al unității de simțire la reînființarea, după 275 de ani, a vechiului scaun vlădicesc de la Alba Iulia.

T. B.

ORADEA

comun de credincioși. Ierarhul a ținut un ziditor cuvânt de învățătură, laudând dragostea și atașamentul credincioșilor față de Biserica, ca și rivna păstorului lor sufletesc, și i-a îndemnat să fie în continuare buni fii ai Bisericii strămoșești și devotați cetățeni ai Patriei.

La data de 16 ianuarie 1986, s-a ținut la Centrul eparhial o ședință comună de lucru a membrilor Consiliului Eparhial și a protopopilor din eparhie, sub președinția Prea Sfințitului Episcop Vasile, cu participarea titularilor secțiilor de la Centrul eparhial. Pe ordinea de zi a fost analiza rapoartelor de activitate pe anul 1985, precum și

a planului de activitate pe anul 1986, prezentate de protopopi. Responsabili secțiilor de la Centrul eparhial au comunicat diferite măsuri pentru buna desfășurare a vieții bisericești. În cuvântul său, P. S. Episcop Vasile și-a exprimat mulțumirea de felul cum și-au îndeplinit, în general, preoții, protopopii și colaboratorii de la Centrul eparhial îndatoririle, atrăgând atenția că în anul ce a început să depună cu toții și mai multă rivnă, atât pe linie bisericească, cât și pe linie obștească-cetățenească.

În luna ianuarie 1986, P. S. Episcop Vasile a hirotonit întru preot pe următorii candidați la preoție: Popa Ilie, absolvent de seminar, la data de 15 ianuarie 1986, pentru parohia Sudurău, prot. Carei; Ferentz Iosif-Aurel, licențiat în teologie, la data de 17 ianuarie 1986, pentru parohia Bănișor, prot. Șimleu Silvaniei și Crăciun Petru, licențiat în teologie, la data de 19 ianuarie 1986, pentru parohia Roit, prot. Oradea.

Zaharia Boiu

(Continuare din pag. 1)

a fost unul dintre susținătorii marilor imperative naționale ale vremii, unul dintre pregătitorii săvârșirii actului de la 1 Decembrie 1918. Pedagog integru și bun cunoscător al stărilor de spirit din Transilvania vremii ca și al menirii adevăratei școli, Boiu a recomandat învățătorilor să militeze pentru înfrățirea naționalităților din Transilvania.

Boiu a fost și poet. Ca autor al volumului *Sunete și răsunete*, apărut în 1862, el a cultivat optimismul vigoșos, a cîntat farmecul multilateral existent în imensitatea naturii, a înfățișat admirativ munca biruitoare a muncitorului și țăranului, a dat îndemnul poezilor „României” să creeze în spiritul poeziei angajate, a condamnat ținererea poporului în robie și a susținut necesitatea prăbușirii nedreptei granițe de pe crestele carpătice ca „să răsară” din nou „ziua cea de aur”, cum se exprimă în poezia *Părețele să cadă*.

În perioada 1862—1865, profesorul Boiu a fost și redactor al „Telegrafului Român”. Acum, gazeta sibiană a fost integrată și mai cutozător în lupta poporului român pentru materializarea îndreptățitelor sale cereri. Egalitatea în drepturi a românilor cu celelalte națiuni ale Transilvaniei și respingerea categorică a dorinței burghezo-moșierimii maghiare de unire a acestui principat cu Ungaria au fost coordonatele esențiale ale muncii gazetarului Zaharia Boiu. Dar, așa cum se știe, politica Vienei imperiale, acest putregai mascat de pudră și parfum, a săvârșit în 1867 abolirea autonomiei politico-administrative a Transilvaniei și anexarea forțată a acesteia la Ungaria, mărind astfel greutatea jugului purtat de români.

Integrarea lui Zaharia Boiu cu întreaga-i ființă și cu cutozanța în lupta poporului oprimat îi aduce repede apreciere din partea intelectualității noastre de pretutindeni, chiar și din partea

Academiei Române, care îl alege membru corespondent al ei în 1877.

Cum era și firesc, cel înălțat pe treapta recunoștinței naționale își impulsionează și mai mult puterea creatoare, cum cerea și mersul ascendent al luptei națiunii dornice de eliberare. Și astfel, nesocotind opreliști și granițe artificiale și periclitându-și funcția și libertatea, Boiu privește cu entuziasm și încredere războiul de independență purtat de România în 1877—1878 și îl susține cu bani și scriere de poezii în care slăvește, ca un alt Alecsandri, eroismul armatei luptătoare pentru scuturarea jugului otoman, poezii înmănunchiate în volumul *Flori de laur*, iar în 1892 traduce în limba germană *Memorandumul* prin care frunțașii români transilvăneni denunțau cu curaj împăratului Austro-Ungariei politica intolerantă și abuzurile guvernelor din Budapesta față de îndreptățile cereri ale românilor.

Boiu a tradus *Memorandumul*, dar subtila lui inteligență n-a crezut în eficacitatea actului acuzator, n-a crezut că împăratul va

da aripi năzuințelor de libertate ale poporului român. Boiu era convins că pentru a se ajunge la libertate și afirmare culturală, socială și națională sînt necesare mai întîi întărirea economică a țărânimii și crearea unei clase muncitoare puternice. Ca membru și apoi secretar al Asociației și mai ales ca redactor, în 1892—1895, al revistei acesteia, „Transilvania”, Boiu a susținut crearea unei puternice clase muncitoare, căci, spunea el „miseriașii leagă stările de jos cu cele de sus” și sînt „un puternic element de tărie și cultură”, un element „al înaintării și consolidării unui popor”, al cuceririi orașelor și al ocupării „cu demnitate” a locului „ce i se cuvine” poporului român între popoarele conlocuitoare (*Clasa de mijloc a poporului*, „Transilvania”, 1894, nr. 5).

Z. Boiu a trecut la cele veșnice la 6 noiembrie 1903. Numele său a rămas, însă, scris în rîndurile numelor luptătorilor hotărîți pentru drepturile poporului, pentru împlinirea idealurilor de libertate, afirmare și unitate politică ale poporului nostru.

Noi lucrări de istorie

Din activitatea bisericească a Episcopiei ortodoxe a Oradiei în ultimii două sute de ani, Oradea, 1984, 392 p.

Noul volum apare cu binecuvîntarea osîrduitorului ierarh de la Oradea, Prea Sfințitul Episcop Vasile Coman — care semnează și un „Cuvînt înainte”, fiind prilejuit de împlinirea a 200 de ani de la zidirea „bisericii cu lună” din Oradea, actuala catedrală episcopală. Sînt înmănunchiate aici mai multe studii de istorie și de artă bisericească, alcătuite cu deosebită competență de preoți cu dragoste de carte și de trecutul nostru, fie de la Centrul eparhial, fie de la unele parohii din oraș.

Părintele Dr. Gheorghe Lițiu, cunoscut prin atâtea altele lucrări istorice, se ocupă, în partea întâia a lucrării (p. 15—158), cu viața bisericească a românilor bihoreni pînă în 1920, stăruind, după cum era și firesc, asupra trecutului bisericii cu lună și al parohiei create în jurul ei. Capitole speciale sînt consacrate școlii profesionale îndrumate de parohia respectivă, fundațiilor administrate de biserica cu lună; sînt prezentate apoi date despre preoții și învățătorii școlii confesionale, despre oamenii de seamă din parohie.

Partea a doua a lucrării, perioada de la întemeierea episcopiei (1920) pînă în 1984, este lucrată de Păr. inspector eparhial Dr. Teodor Savu și Păr. Prot. Andrei Lupșa (p. 159—250). Sînt mai multe capitole, care se ocupă cu înființarea și organizarea Episcopiei, activitatea celor patru ierarhi care au cîrmuit-o: Roman Ciorgariu, Nicolae Popoviciu, Valerian Zaharia și Vasile Coman. Un capitol special este consacrat fostei Academii teologice din Oradea, mutată — după Dictatul de la Viena — la Timișoara, unde a funcționat pînă în 1948, cu date biobibliografice ale foștilor ei profesori, nume cunoscute în teologia românească (Andrei Magieru, Vasile Lazarescu, Ștefan Munteanu, Ștefan Lupșa, Ioan Petrețuță, Dumitru Belu, Isidor Todoran, Sofron Vlad ș.a.). În alte două capitole, Păr. Andrei Lupșa se ocupă cu slujitorii și binefăcătorii bisericii cu lună din perioada 1920—1940 (între ei, Aurel Lazăr, Nicolae Zige, Nicolae Firu, Teodor Nes), precum și cu surferințele preoților bihoreni în perioada ocupației horthyste, inclusiv de soarta bisericii cu lună.

Partea a treia (p. 251—336) este redactată de Păr. Constantin Olariu. Este un capitol consacrat bisericii cu lună sub raport artistic (arhitectură, pictură, sculptură), tratat cu multă competență. Este prezentat aici și fondul de carte veche și cel arhivistice al bisericii.

Ultima parte (p. 337—371) prezintă succint alte câteva aspecte din istoria eparhiei, legate însă și de biserica cu lună: Unitatea și continuitatea în mărturisirea credinței ortodoxe (Prot. Augustin Lucian), Foala „Legea Românească” de la Oradea (Prot. Andrei Lupșa), Viața bisericească din zona Beiușului (Prot. Teodor Cios) și Realizări economice-gospodărești din 1920 încoace (Consilier Ioan Negroiu).

Pr. prof. Mircea Păcurariu

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. Aurel Jivi — redactor adjunct; Arhid. Gheorghe Papuc, Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu — membri; tehnoredactor: Diac. Ezechiel Oancea; corector: Pr. Vartolomeu Constantinescu.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA” — sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.092

Taxa postală plătită în numerar

Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

| 44.206 |

Semnalăm... Semnalăm...

● Un studiu important pentru liturgiști: „Date alla chiesa un volto pasquale” (Kyrillonas). Considerațiuni asupra baptilterilor paleocreștine, de Daniel Gebi, O. S. B., profesor la Roma (în *Rivista liturgica*, LXXI, 1984, p. 571—590).

● Sorin Ulea scrie despre „La peintures extérieures moldaves: où, quand et comment est-elle apparue”, (în „Revue roumaine d'Histoire”, t. XXIII, nr. 4, 1984, p. 285—312). Îl recomandăm atenției specialiștilor și, din rațiuni practice imediate, tuturor celor care sînt în situația de a prezenta mândriturile moldovenești numeroșilor vizitatori și închinători.

● Revista „Vatra” (nr. 3, 1985, p. 12) publică sub genericul „Biblioteca Babel”, capitolul I din romanul lui Ion Druță, Biserica Albă, roman din vremea Starețului Paisie și a lui Grigore Ghica-Vodă. Raluca Tulbure face în subtext o prezentare a scriitorului. Romanul se arată a fi nu numai interesant ci și scris cu har.

● Încă din martie 1985 (Suplimentul „Maramureș”, la revista „Familia”, nr. 3, 1985, p. II) Vasile Bologa a redeschis controversata problemă a „Manuscrisului de la Ieud”. Face o succintă dar completă istorie a descoperirii și a încercărilor de datare a documentului (e vorba de *Legenda Duminicii*) și apoi revine în favoarea datării lui așa cum a propus-o Dumitru Șerbu: 1391—1392.

„Din cele expuse reiese că manuscrisul „Legendei Duminicii” de la Ieud, păstrat în copie, poate fi considerat un text de limbă română mai veche decît scrisoarea adresată de Neacșu din Cîmpulung Muscel lui Hans Begner judele Brașovului, în anul 1521, iar strădanțiile depuse de cercetători pasionați precum D. Șerbu și I. M. Bota reprezintă un act de cultură de mare probitate.”

Nu sînt cuvinte aruncate, sper, fără răspundere. Mănușa a fost aruncată din nou. Dar, din martie 1985 pînă acum, nimeni n-a ridicat-o. Stă acolo, în paginile revistei maramureșene, cu ochii spre cineva care ar mai cuteza să nu considere cazul definitiv încheiat prin respingerea datării propuse, îndrăznețului an 1391 (sau 1392 care nu face prea mare diferență dar urea să dovedească exhaustivitatea cercetării.

Fără a ne amesteca în controversă — din cuminte lipsă de competență — așteptăm totuși. Altfel noua provocare ar rămîne un strigăt în deșert.

Dincolo de controversă, ni se par tot atît de provocatoare (în sensul bun al cuvîntului, ca și englezescul challenge, a stimula într-o cercetare, a arunca mănușa) și informațiile date de Vasile Bologa la sfîrșitul articolului său, și care se referă la trei știri despre trecutul nostru îndepărtat (împărțirea de mai jos ne aparține nouă):

1. „Dimitrie Cantemir și apoi Mihail Kogălniceanu au susținut că la curtea domnitorului moldovean Alexandru cel Bun s-a practicat chiar scrisul românesc cu litere latine”.

2. „Prof. I. Rotaru („Literatura română veche”, Ed. didactică și pedagogică, București, 1981, pag. 17) consideră că „efectele Conciliului de la Florența (1436), cînd ruptura dintre biserica Apusului și cea a Răsăritului apărea ca definitivă, ar fi dus la arderea și distrugerea tuturor cărților cu caractere latine de pe teritoriul românesc”.

3. Menționăm în acest context, cu titlu de informație, însemnarea aparținînd dr. Nicolae Lupu (1873—1947), în cartea sa „Originea românilor” (București 1941, pag. 29), privind faptul că în cursul unei vizite, făcute după primul război mondial în Iugoslavia, la Zagreb, omul politic croat Ștefan Radici (1866—1928) i-a spus: „De ce nu vine Iorga aici, să cerceteze mândriturile Croației și ale Iugoslaviei și să explice acest fenomen, că la noi, pînă la sfîrșitul veacului al XV-lea, limba liturgică, cărțile în biserică erau valaha, cînd la voi erau în slavă?” (apud V. Cărbășiș, „Continuitatea neîntreruptă a limbii dacilor”, în „Noi tracii”, nr. 119, octombrie 1984, pag. 10).

Nici asupra acestor trei „știri” nu s-a „provocat” nimeni! Să fie chiar toate fanteziste? Oricum, niște puneri la punct, foarte competente, în sari cere.

● În 1981 (numărul din 10 septembrie) și în 1985 (nr. 5, 1 februarie), „Flacăra” s-a ocupat sub semndătura lui Ion D. Goia de „Minunile Djunei”. Academicianul I. Kobzarov, ocupîndu-se de caz, spunea: „În toate timpurile au existat oameni care au vîndecat prin atingerea cu minile sau prin apropierea minilor. Există asemenea oameni și în zilele noastre”. O dă exemplu pe Evghenia Davitașvili (Djuna) și ea, spune autorul, nu este unica dotată cu astfel de calități ieșite din comun”. Numele acestei calități este extrasensibilitate, încă neexplicată, dar sub foarte atent studiu din partea specialiștilor.

● În revista „Orizont” (nr. 3, 1985), p. 16) Mircea Handoca publică o convorbire despre Mircea Eliade cu acad. Octav Onicescu, de prin anul 1981.

Dacă Mircea Handoca nu oboșește și găsește mereu să ne descopere tot alte și alte dimensiuni ale lui Mircea Eliade, de ce am obosi noi semnalîndu-l? „FORȚA CREAȚIEI ROMÂNEȘTI, Spiritualitatea noastră în viziunea lui Mircea Eliade” e titlul unui nou eseu publicat în *România literară* (nr. 20, 1985, p. 19—20—21) în care adună frumuseți și adevăruri din creația de tinerețe a marelui istoric al religiilor, scriitor și filozof. Iată o reproducere din „Destinuri românești (Vremea, anul X, 1936, nr. 430, p. 3) despre poporul român: „Un popor care și-a păstrat unitatea lingvistică și spirituală, deși asuprit și împărțit în neamuri deosebite. Un popor care, în mai puțin de o jumătate de veac, a izbutit să-și creeze o limbă literară și filozofică și o literatură întru nimic inferioară vecinilor săi civilizați”.

Prin Mircea Handoca, Mircea Eliade cunoaște în țara sa a doua tinerețe!

De altfel iată și alte prezențe românești contemporane ale savantului.

Vatra (nr. 4, 1985, p. 13): Mircea Eliade, Jurnal, (din 1947), selecție și transcriere de Mircea Handoca.

„Vatra” (nr. 5, 1985, p. 13) publică „File de jurnal” scrise de Eliade în 1947—1949.

„Ateneu” (nr. 1, 1985, p. 14) publică din „Proba labirintului”, I, în traducerea lui Dan Ciachir.

Tribuna (nr. 27, 1985, p. 8) publică sub semndătura lui Mircea Eliade, un fragment din convorbirea cu Claude-Henri Rocquet (tot în cartea Proba labirintului), în traducerea aceluiași Dan Ciachir care pare a-și fi propus să-l secondeze în lucrarea sa pe Mircea Handoca.

ANTONIE P.